

1. DETSTVO A MLADOSŤ

Životné osudy Rudolfa Brišku majú svoj začiatok v malej západoslovenskej dedinke Otrhánky v okrese Bánovce nad Bebravou, ktorá leží na bánovskom výbežku Nitrianskej pahorkatiny. Obcou preteká riečka Haláčovka vtekajúca poniže blízkych Žabokriek do Bebravy.

Narodil sa 18. apríla 1908. Jeho rodičia – otec Marek Briška (1868) a matka Alžbeta, rodená Jamborová (1871) – boli roľníci. Podľa sčítania obyvateľstva z roku 1910 mali Otrhánky (ktorých úradný názov v maďarčine bol Eszterce, do roku 1899 Rongyos-Sztriczze) v tom čase 204 obyvateľov slovenskej národnosti a okrem toho tam žilo niekoľko karpatsko-nemeckých rodín, prisťahovaných začiatkom 19. storočia z Veľkého Poľa neďaleko Žarnovice.¹

Z Briškových súrodencov vo verejnom živote na Slovensku zaujal pozoruhodné miesto jeho najstarší brat – kňaz, publicista a politik – *Peter Briška* (1895 – 1939), ktorý ukončil teologické štúdium v Banskej Bystrici, pôsobil ako profesor náboženstva na gymnáziu v Prievidzi a v roku 1939 ako rímskokatolícky duchovný v Lazanoch. Bol významným funkcionárom telovýchovnej organizácie Orol a prejavoval sa aj literárne.²

O niektorých črtách jeho osobnosti svedčí hodnotenie, ktoré odznelo z úst Andreja Hlinku. V interpelácii v poslaneckej snemovni Národného zhromaždenia Republiky československej v Prahe 20. októbra 1921 o Petrovi Briškovi povedal: „Myslím, že počul pán minister osvety, kto je Peter Briška v Prievidzi. Bol buditeľom, je rodeným Slovákom, bol Slovákom i pred prevratom, a dnes pred dvoma týždňami bolo proti nemu pre jeho politické presvedčenie zavedené vyšetrovanie a priviedlo celé Slovensko do víru.“

Politicky bol Peter Briška aktívny v rámci československy a kresťansky orientovanej Československej strany lidovej. Zastával funkciu generálneho tajomníka slovenskej organizácie tejto strany, v rokoch 1925 – 1938 bol

---

¹ Biografický lexikón Slovenska I. Martin : Národný biografický ústav, 2002, s. 563 – 564.

² Okrem početných článkov bol autorom divadelnej hry *Orlica*, ako aj kníh *Rozmluvy slovensko-maďarské, Rukoväť orlovskej mládeže* (1922), *Dejepis cirkvi rímsko-katolíckej* (1928), *Reči pred šíkom* (1926). Prekladal do slovenčiny diela náboženskej literatúry. V rokoch 1920 – 1922 redigoval regionálny dvojtýždenník pre oblasť Hornej Nitry *Náš kraj*.

šéfredaktorom jej tlačového orgánu *Ludová politika* a v rokoch 1926 – 1938 tiež šéfredaktorom jej týždenníka *Ludový chýrnik*.

Hlásením sa ku katolíckym náboženským hodnotám oslovovala Československá strana ľudová obdobnú časť voličstva ako Hlinkova slovenská ľudová strana a z tohto hľadiska bola v zápase o získanie voličských hlasov jej „konkurentom“, i keď v podstate neúspešným.

Školské vzdelávanie Rudolfa Brišku sa začalo v Otrhánkach, kde v rokoch 1914 – 1919 navštevoval ľudovú školu. V rokoch 1920 – 1925 bol žiakom reálneho gymnázia v Nitre a v rokoch 1925 – 1928 pokračoval v štúdiu na gymnázii v Prievidzi, na ktorom vtedy pôsobil jeho starší brat Peter ako profesor rímskokatolíckeho náboženstva. V Prievidzi aj maturoval.

Už v tom období sa u Brišku prejavovalo úsilie o rozšírenie poznania a vytvárali sa základy jeho rozsiahlej sčítanosti. V spomienkach pamätníkov sa zachoval jeho obraz študenta neodlučiteľného od knihy.³

Po maturite sa v roku 1928 zapísal na Právnickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. V roku 1932 bol promován za doktora práv.

Vstup do ekonomickej vedy

Už počas štúdia práv zaujala R. Brišku národohospodárska problematika. Nielen pre jej zaujímavosť, ale, ako sám uvádzal, jeho rozhodnutie venovať sa otázkam národného hospodárstva ovplyvnilo obdobie svetovej hospodárskej krízy, ktorá zasiahla aj jeho príbuzných.

Profesorom národného hospodárstva bol počas Briškových štúdií na Právnickej fakulte Univerzity Komenského JUDr. Cyril Čechrák (1890 až 1974), ktorý prišiel na Slovensko v roku 1921 z Prahy, kde pôsobil ako docent národného hospodárstva na Karlovej univerzite a na Vysokej škole obchodnej v Prahe. V rokoch 1924 – 1949 bol aj profesorom Právnickej fakulty Karlovej univerzity.

---

³ „Moja mama pochádzala z Bánoviec nad Bebravou, teda z mesta, blízko ktorého sa pán profesor narodil a kde prežíval svoju mladosť. Už vtedy sa zrejme prejavoval tak, ako potom pôsobil celý život. Vraj kým ostatní sa zabávali a športovali, on mal vždy pri sebe knihu, čítal a študoval. Pamätám sa na fotografiu, ktorú mi ukázala, kde niekoľko mladých ľudí hrá tenis a on sa v pozadí prechádza a číta knihu.“ (KORDOŠ, I.: *Ako si pamätám na profesora Brišku*. Rukopis 2010.)

4. ROZMACH TVORIVOSTI (1936 – 1937)

O malom obchode a o devalvácii

Napriek tomu, že Briška sa intenzívne venoval povinnostiam tajomníka Zväzu slovenských bánk, nenarušilo to jeho vedecké záujmy a tvorbu. Nielenže v roku 1936 dokončil svoju knihu *Problém reagrarizácie*, ale v Hospodárskych rozhľadoch uverejnil až dva ďalšie príspevky, ktoré svedčia o jeho širokej rozhl'adenosti a záujme o rôzne oblasti národného hospodárstva. Sú to state *Malý obchod*⁴² a *Hospodársky podklad devalvácie*⁴³.

V stati *Malý obchod* sa zaoberal zlou situáciou mnohých drobných obchodov v Československu, ktoré nielenže neprosperovali, ale priam živorili. Vysvetľovalo sa to nadbytočným množstvom malých obchodných podnikov.

Briška k tomu zaujal stanovisko z hľadiska ekonomickej teórie. Konštatoval, že v obchode – najmä v malom – vládne takmer úplná konkurencia, takže nemôžu „trvalo vzniknúť nadbytočné závody, ktoré by bolo potrebné odstraňovať umelým spôsobom. Zmiznú samy, ak na ich služby nebudú spotrebiteľia reflektovať“. Teda „nemožno hovoriť o prebytku obchodných závodov a o tom, že ťažkosti dnešného obchodu vyrieši jednoducho zmenšovanie počtu obchodných závodov“.⁴⁴

Podľa neho existenciu malého obchodu ohrozovali lepšie organizované (hlavne reťazové) formy obchodu, alebo jeho zvýhodnené formy, ktorými rozumel daňovo zvýhodnené spotrebné družstvá.

---

⁴² BRIŠKA, R.: *Malý obchod*. Hospodárske rozhľady, XI, 1936, č. 2, s. 34 – 46.

⁴³ BRIŠKA, R.: *Hospodársky podklad devalvácie*. Hospodárske rozhľady, XI, 1936, č. 4, s. 216 až 229.

⁴⁴ BRIŠKA, R.: *Malý obchod*. Hospodárske rozhľady, XI, 1936, č. 2, s. 35.

Postupne analyzoval, čo by malý obchod mal urobiť na zlepšenie svojho postavenia. Na prvom mieste uviedol vnútornú reorganizáciu, ktorá spočívala predovšetkým v tom, že obchodník musí správne zvoliť umiestnenie svojho obchodu, ako aj dobre využiť priestory, a tým znížiť náklady na nájomné alebo kapitálové náklady na výstavbu. Išiel až do takých detailov, že „predajné miestnosti nemajú byť ani príliš veľké ani malé a pokiaľ možno nemajú v nich pulty oddeľovať tovar od zákazníkov“.

Na zlepšenie postavenia malého obchodu bolo podľa neho nevyhnutné školiť obchodný personál a najmä vedúcich. „Výhody reťazových obchodov pri nákupe tovaru môžu malí obchodníci dosiahnuť utvorením nákupného družstva.“

Za dôležité pokladal dosiahnuť rovnosť so spotrebnými družstvami zvýhodnenými v daňovej oblasti. Zlepšiť svoju situáciu mohli malí obchodníci aj úpravou cenovej politiky medzi sebou, najmä „nepodkopávať sa cenovo, a teda existenčne“.

Záver Briškovho príspevku vyznel pre malý obchod optimisticky v tom zmysle, že ak sa uvedené opatrenia uskutočnia, „situácia maloobchodníka v budúcnosti nie je beznádejná“.⁴⁵

V druhom príspevku publikovanom taktiež v roku 1936 v *Hospodárskych rozhľadoch* pod názvom *Hospodársky podklad devalvácie*⁴⁶ sa Briška venoval úplne inej ekonomickej tematike – menovým problémom vtedajšej svetovej ekonomiky.

Vysvetľoval, že v tridsiatych rokoch 20. storočia došlo k početným zníženiam kurzu mnohých mien, pretože v podmienkach hospodárskej depresie chceli jednotlivé štáty takto podporiť svoj vývoz a obmedziť dovoz. Rozlišoval pritom dvojaké zníženie menového kurzu – „jednotlivé štáty devalvujú svoju menu, ak je viazaná na zlato, ak je voľná, znehodnocujú ju“. Konštatoval, že keby krajina závislá od exportu „nepriprôsobila pomocou zníženia kurzu vyššiu domácu cenovú hladinu nižšej medzinárodnej, trpela by nezamestnanosťou a neriešila by ju“.⁴⁷ Podrobne rozoberal príčiny a následky znižovania hodnoty britskej libry a najmä dolára USA.

Osobitne sa zaoberal aj menovou politikou vtedajšej Československej republiky a hodnotil dve československé devalvácie.

Prvá, v roku 1934, bola podľa neho nevyhnutná predovšetkým preto, lebo pokles cien na zahraničných trhoch bol väčší ako na domácom čes-

⁴⁵ BRIŠKA, R.: *Malý obchod*. Hospodárske rozhľady, XI, 1936, č. 2, s. 45.

⁴⁶ BRIŠKA, R.: *Hospodársky podklad devalvácie*. Hospodárske rozhľady, XI, 1936, č. 4, s. 216 – 229.

⁴⁷ Tamže, s. 219.

8. CENY

Popri knihe Remeslo a veľkovýroba Briška v roku 1939 publikoval aj tri príspevky, venované rôznym aspektom tvorby cien. V príspevku *Menová politika vo vzťahu k cenovej a mzdovej hladine*¹¹⁵, uverejnenom na začiatku roku v časopise Hospodárske rozhľady, rozoberal vplyv menovej politiky na ceny. V článku *Pevné ceny*¹¹⁶ v časopise Hospodárstvo a právo sledoval spôsoby netrhového určovania cien. Koncom roka vyšiel v Hospodárskych rozhľadoch tretí príspevok venovaný problematike cien pod názvom *Cenová politika*¹¹⁷, v ktorej podáva výklad voľnej tvorby cien a regulácie cien.

Teoreticky zameraný rozsiahly príspevok *Menová politika vo vzťahu k cenovej a mzdovej hladine* sa opieral najmä o diela významného anglického ekonóma D. H. Robertsona (1890 – 1963), ktoré vyšli v dvadsiatych rokoch 20. storočia¹¹⁸. Z novších prác reagoval na knihu neskoršieho nositeľa Nobelovej ceny z r. 1972 Johna Richarda Hicksa (1904 – 1989) *The theory of wages*,¹¹⁹ ako aj na najčerstvejšie práce vydané v roku 1937. Jednou z nich bola stať J. W. Angella *The General Objectives of Monetary Policy*¹²⁰, uverejnená v zborníku vydanom na počesť Irvinga Fishera k jeho sedem-

---

¹¹⁵ BRIŠKA, R.: *Menová politika vo vzťahu k cenovej a mzdovej hladine*. Hospodárske rozhľady, XIV/1939, č. 1, s. 64 – 74.

¹¹⁶ BRIŠKA, R.: *Pevné ceny*. Hospodárstvo a právo, VII/1939 – 1940, č. 1 (september 1939), s. 18 – 25.

¹¹⁷ BRIŠKA, R.: *Cenová politika*. Hospodárske rozhľady, XIV/1939, č. 5, s. 182 – 191.

¹¹⁸ ROBERTSON, D. H.: *Money*. London: Cambridge University Press, 1922; *Banking Policy and the Price Level. An Essay in the Theory of the Trade Cycle*. London: King & Son, 1926. [Sir Dennis Holme Robertson (1890 – 1963) pôsobil na Cambridge University a London University. Spolupracoval s J. M. Keynesom, ale koncom tridsiatych rokov 20. storočia sa s ním názorovo rozišiel. Za významný prínos pre ekonomickú teóriu sa pokladajú práve jeho práce o peňažníctve.]

¹¹⁹ HICKS, J.: *The theory of wages*. London: Macmillan, 1932. [Sir John Richard Hicks (1904 – 1989) v roku 1972 získal spolu s Kennethom Arrowom Cenu Švédskej banky za ekonómiu na pamiatku Alfreda Nobela za priekopnícky prínos k teórii všeobecnej rovnováhy a teórii blahobytu.]

¹²⁰ ANGELL, J. W.: *The General Objectives of Monetary Policy*. In: *Lessons of Monetary Experience*. London: Allen & Unwin, 1937.

desiatym narodeninám. Druhou bolo dielo Raymonda Burrowsa *The Problems and Practice of Economic Planning*¹²¹, ktoré získalo široký ohlas v odborných kruhoch okrem iného aj vďaka polemickému recenzii z pera známeho amerického ekonóma F. H. Knighta, publikovanej už v roku 1937 v *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. Briška sa teda opiera o rozsiahle poznatky významnej časti ekonomickej vedy v tom období.

Vo výklade problematiky vychádzal zo známej Fisherovej kvantitatívnej rovnice $TP = MV$, kde T znamená množstvo vymieňaných tovarov, P cenovú hladinu, M množstvo peňazí v obehu a V rýchlosť obehu peňazí. Z upravenej rovnice $P = MV/T$ vyvodzoval, že aj keď stúpne množstvo peňazí v obehu, cenová hladina sa nemusí zvýšiť, ak úmerne klesne rýchlosť obehu peňazí V alebo sa úmerne zvýši množstvo vymieňaných tovarov T .

Nezostal však iba v teoretickej rovine, ale na príklade konkrétneho vývoja v Nemecku v druhej polovici tridsiatych rokov vysvetlil, že nenastala inflácia i keď sa pomocou úverových operácií zvýšilo množstvo peňazí v obehu. Spôsobilo to zvýšené množstvo vymieňaných tovarov. Formuloval pritom aj významný postreh o vplyve menovej politiky na ekonomický rast: „Pomocou úverových operácií sa len preklenul čas medzi uskutočnenou investíciou a vznikom statkov umožnených investíciou. Z toho možno usudzovať, že treba – pri stave neúplnej zamestnanosti – urobiť prv výdavky, než mať k dispozícii prípadné úspory na ich krytie. Lebo práve tieto výdavky, pomocou úveru kryté v cedulovej banke, nám umožnia vytvoriť kapitál tým, že prispejú k rozvítiu výroby a hospodárskeho oživenia.“¹²²

Rozoberal tiež faktory, ktoré môžu zmenšiť množstvo peňazí v obehu. Jedným z nich sú úspory, a to vtedy, keď banky neinvestujú vklady, ktoré sú v nich uložené. Požičiavanie peňazí bankou zvyšuje množstvo obeživa, splácanie pôžičiek ho zmenšuje. Iným faktorom stiahnutia peňazí z obehu je tezaúrcia – hromadenie peňazí v hotovosti domácnosťami alebo firmami, ktorá podľa neho nastáva vtedy, keď sa neverí bankovému systému alebo ten nie je rozvinutý, alebo sú neisté politické pomery. Vtedy klesá množstvo peňazí v obehu a spôsobuje pokles cien, čo môže mať nepriaznivý vplyv na výrobné podniky. Naopak, detezaúrcia podporuje rast cien. Preto úsilie o stabilitu cenovej hladiny musí byť namierené proti tezaúrcii i detezaúrcii.

Proti tezaúrcii pôsobí tiež rast cien, ktorý podnecuje vlastníkov pe-

¹²¹ BURROWS, R.: *The Problems and Practice of Economic Planning*. London: P. S. King, 1937.

¹²² BRIŠKA, R.: *Menová politika vo vzťahu k novej a mzdovej hladine*. Hospodárske rozhľady, XIV/1939, č. 1, s. 65.

ská sa hrdo zdvihla zo svojho miesta, zrejme aby ju všetci dobre videli, a hlasno povedala: „Áno, tu som!“ Pán profesor sa na ňu zahľadel veľmi dlhým pohľadom a po chvíli povedal: „Tak do tej r..., slečna ...anská, ísť nemusíte!“¹³⁸

O priebehu skúšok u Brišku kolovali medzi študentmi rozličné fámy. Na Slovenskej vysokej škole technickej vtedy študovalo dosť Bulharov, ktorí bojovali s jazykovou bariérou aj so získavaním odborných vedomostí.

Prišiel vraj raz bulharský študent k Dr. Briškovi na skúšku a dostal otázku: „Čo je to obchod?“ Študent, ktorý ako Bulhar každému tykal, začal hovoriť: „Obchod je... akože ja predám a ty kúpiš.“ Nato pán profesor pokojne reagoval: „...A ja knepem a ty letíš.“¹³⁹

„Profesor“ neštudentov

Osobitnú stránku výchovného pôsobenia profesora Brišku tvoria jeho články, v ktorých širšiemu okruhu verejnosti sprístupňoval poznatky ekonomickej vedy a na ich základe vysvetľoval aj neštudentom, ako treba chápať aktuálne problémy slovenskej ekonomiky. Vo vtedajšej hospodárskej tlači sa o ňom písalo:

„Prof. Dr. Briška je najagilnejší popularizátor národohospodárskej náuky na Slovensku. S obdivuhodnou odvahou, pohotovosťou a pružnosťou prekonáva ťažkosti, ktoré kladie vojnová doba každému vedeckému pracovníkovi.“¹⁴⁰

Väčšinu takejto svojej tvorby Briška publikoval v hospodárskom týždenníku *Budovateľ*. Časopis vydávala od 5. januára 1939 do 5. decembra 1941 firma Baťa pod názvom *Budovateľ: časopis podnikavej práce*. Po nej bol jeho vydavateľom Budovateľ, vydavateľské družstvo, s. r. o., so sídlom v Bratislave, pričom sa zlúčil s *Hospodárskou korešpondenciou Slovenskej dovoznej a vývoznnej spoločnosti (DOVUS)*. Stal sa z neho najvýznamnejší slovenský hospodársky týždenník, ktorý svojim obsahom, informáciami i graficky dosahoval úroveň zahraničných časopisov tohto druhu.

---

¹³⁸ NIŽŇANSKÝ, P.: *Moje spomienky na prof. Rudolfa Brišku*. Rukopis 2009.

¹³⁹ PECHÁČOVÁ, T.: *Moje spomienky na Dr. Rudolfa Brišku*. Rukopis 2009.

¹⁴⁰ M. F.: *Briškovo „Národné hospodárstvo“*. Budovateľ, VI/1944, č. 2, s. 2.

Vedenie časopisu sa ho usilovalo orientovať nepoliticky, výlučne na hospodársku problematiku. Významný slovenský básnik Laco Novomeský, ktorý v ňom vo vojnových rokoch pôsobil, o tom uviedol v príspevku napísanom po vojne na žiadosť redakcie¹⁴¹: „Doaugustový Budovateľ sa „nevmešoval“, bol neutrálny. To bola obranná pozícia našej publicistiky, preto mohol Budovateľ vychádzať.“¹⁴²

Z početných Briškových článkov v Budovateľovi treba spomenúť pomerne rozsiahle výročné rozborly hospodárskej situácie na Slovensku v rokoch 1941, 1942 a 1943 uverejňované vždy v novoročnom čísle nasledujúceho roka.¹⁴³ Viedli čitateľov časopisu k realistickému chápaniu stavu slovenskej ekonomiky a aj súčasnému čitateľovi podávajú výstižný obraz vtedajších hospodárskych pomerov. Obsahovali vždy – i keď v rôznom poradí a s rôznymi nadpismi – tieto kapitoly: poľnohospodárstvo, priemysel, zamestnanosť, ceny a mzdy, kapitálové trhy, štátne financie a zahraničný obchod.

Iba v novoročnom čísle roku 1943 je osobitná časť venovaná zdôvodneniu vzniku Najvyššieho úradu pre zásobovanie (NÚZ). Na vysvetlenie musíme uviesť, že tento úrad vznikol na základe ústavného zákona prijatého Slovenským snemom v polovici roku 1942 na centralizované riadenie vtedajšej slovenskej vojnovnej ekonomiky. Zlúčilo sa v ňom pôsobenie dovtedajších Ústrední pre živočíšne, rastlinné, surovinové a priemyselné hospodárstvo, ako aj Cenového úradu a kompetencie Ústredného úradu práce. Predseda NÚZ bol členom vlády a menoval ho prezident. V rokoch 1942 – 1944 zastával túto funkciu guvernér Slovenskej národnej banky Imrich Karvaš, ktorého vtedajšia tlač nazvala „hospodárskym diktátorom Slovenska“.

Briška vyzdvihol význam tohto úradu ako inštitúcie, ktorá zabezpečí jednotnú hospodársku politiku v podmienkach vojny, odstráni mimovoľnú konkurenčnú politiku zrušených ústrední a odtrhnutosť cenovej politiky od nich a bude sa starať o výrobu a spotrebu, aby sa dosiahlo najlepšie zásobovanie obyvateľstva potrebnými životnými statkami a službami.

---

¹⁴¹ „Pri príležitosti opätovného vydávania Budovateľa požiadali sme podpredsedu SNR, poverenika Laca Novomeského, ktorý Budovateľa viedol až do vlašajšieho povstania, aby časopisu napísal niekoľko riadkov na cestu....“ Budovateľ, VII/1945, č. 2 (22. júna 1945), s. 1.

¹⁴² NOVOMESKÝ, L.: *S hospodárskym vedením a mužstvom*. Budovateľ VII/1945, č. 2, s. 1.

¹⁴³ BRIŠKA, R.: *Slovenské hospodárstvo v r. 1941*. Budovateľ, IV/1942, č. 1, s. 3 – 4; *Hospodársky rok 1942*. Budovateľ, V/1943, č. 1, s. 1 – 2; *Hospodársky rok 1943*. Budovateľ, VI/1944, č. 1, s. 1 – 2.

16. PO SKONČENÍ VOJNY

Po skončení druhej svetovej vojny profesor Briška naďalej pôsobil na Slovenskej vysokej škole technickej a na Vysokej obchodnej škole, ktorú v roku 1945 premenovali na Slovenskú vysokú školu obchodnú.

Za záujem Slovenska v menovej reforme

Takmer hneď po doznení vojnových výstrelov sa Briška zamýšľal nad jedným z najdôležitejších krokov hospodárskej politiky prechodu k po-vojnovej ekonomike – nad menovou otázkou.

V obnovenej Československej republike bolo nevyhnutné riešiť katastrofálnu menovú situáciu. Kým koncom roka 1938 na území Československej republiky predstavovalo hotovostné obeživo sumu 14,3 mld. korún a vklady domácností 61,6 mld., do roku 1945 vzrástlo obeživo do výšky 123,5 mld. a vklady domácností na 208 mld. korún.²³² Preto bolo nevyhnutné znížiť nadbytočné množstvo peňazí v obehu vytvorené počas vojnových rokov.

Zároveň sa malo jednotnou menou, československou korunou, nahraďiť niekoľko rôznych mien obiehajúcich v štáte. Na Slovensku sa používala slovenská koruna a na územiach predtým obsadených Maďarskom pengö, v českých krajinách to bola česká koruna a nemecká marka, americká armáda platila markovými poukážkami a sovietska armáda korunovými poukážkami, vydanými roku 1944. Dokonca rozhodnutím vlády ČSR od 25. augusta 1945 na území republiky platili aj československé bankovky vydané pred vojnou.

V Československu bolo teda naliehavé na rozdiel od mnohých iných krajín postihnutých vojnou nielen v určitom pomere vymeniť inflačné vojnové peňažné jednotky za hodnotnú povojnovú menu, ale navyše, namiesto dvoch mien – slovenskej koruny a českej koruny – zaviesť novú jednotnú československú menu. Zložitosť výmeny dvoch mien za jednotnú menu bola daná tým, že tieto meny mali rozdielnu hodnotu

²³² CHUDJÁK, F.: *Menová reforma v Československu 1945 (Slovenské predstavy a požiadavky)*. Historický časopis, 53/2005, č. 1, s. 74.

- konkrétne slovenská koruna mala vyššiu hodnotu ako česká - z čoho vyplýval náročný problém stanoviť spravodlivý pomer výmeny každej z nich za novú jednotnú menu.

Predovšetkým vďaka menovej politike guvernéra Slovenskej národnej banky Imricha Karvaša si slovenská koruna počas vojny po dlhý čas zachovala značnú stabilitu a bola silnou menou, takže napríklad pri nútenom oficiálnom kurze 1 ríšska marka za 11,60 slovenskej koruny sa „pod rukou“ vo februári 1945 kupovala marka len za 2,50 Ks.²³³ Dokonca aj Gustáv Husák v júli 1944 vo svojom pozitívnom hodnotení hospodárskej situácie na Slovensku vypracovanom pre moskovské vedenie Komunistickej strany Československa konštatoval: „Pomer slovenskej koruny k českej je úradne 1 : 1,05 v prospech českej koruny, v skutočnosti (na čiernom trhu, burze a pod.) reálna sila je asi 1 : 7 až 1 : 10 v prospech koruny slovenskej. Mena českej koruny je úplne zruinovaná, mena slovenskej koruny sa pomerne slušne drží.“²³⁴

Takmer hneď po prechode frontu Briška veľmi pružne reagoval na vzniknutý stav. Už v máji 1945 v článku *Náš menový problém*²³⁵ uverejnenom v Národnej obrode argumentovane vyslovil názor na prepočítací pomer medzi slovenskou korunou a novou československou menou. Redakcia uviedla článok slovami: „Uverejňujeme článok o našich menových problémoch, ako ich vidí univ. prof. Dr. Rudolf Briška. Článok má byť podnetom k výmene názorov na túto otázku.“

Briška v článku vyhlásil, že pokiaľ ide o peniaze, je potrebné riešiť tri problémy:

- a) určiť prepočítací kurz medzi slovenskou korunou (Ks) a českou korunou (Kč),
- b) nahradiť Ks a Kč novou československou korunou (Kčs),
- c) udržať kúpnu silu Ks.

Zameral sa na prvé dva problémy a uviedol šesť kritérií, ktoré sa dajú brať do úvahy pri určení prepočítacieho kurzu medzi Ks a Kč. Za najvhodnejšie pokladal niektoré z nich kombinovať.

1. Vychádzať z kritéria cenovej hladiny nie je možné, pretože ceny „u nás a v historických zemiach nie sú voľne na trhu tvorené, ale úradne stanovené, regulované..., neudávajú výšku kúpnej sily peňazí“. Podľa neho „pri voľných cenách určiť kurz medzi Ks a Kč by bolo veľmi ľahké (podľa Casselovej parity kúpnych cien)“. Zrušiť reguláciu cien však zatiaľ nie je možné, pretože by nastala inflácia.

²³³ TKÁČ, M.: *Imrich Karvaš*. Biatec, 4/2005, s. 24 - 28.

²³⁴ Tamže.

²³⁵ BRIŠKA, R.: *Náš menový problém*. Národná obroda, 27. mája 1945, s. 5.